

Trakya'da tarımsal yapı verimlilik ve gelişmişlik düzeyi

→ Dr. Arif SEMERCİ (*)

*Trakya Tarımsal Araştırma
Enstitüsü-EDİRNE*

ÖZET

Türkiye'nin Avrupa kısmında kalan Trakya önemli bir tarımsal potansiyele sahiptir. Trakya'nın toplam alanı 19044 km² olup, Türkiye toplam alanının % 2,43'ünü oluşturur. Bölgenin toplam nüfusu 1.354.658'dir ve % 60,20'si şehirlerde, % 39,80'ise kırsal alanda yaşamaktadır.

Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde başlıca gelir kaynağı tarımdır. Tarımsal üretim değerinin yaklaşık olarak % 75'i bitkisel üretimden, % 25'i ise hayvansal üretimden elde edilmektedir. Bölgede en önemli ürünler buğday, ayçiçeği ve çeltiktir. Trakya, Türkiye'nin damızlık materyal ihtiyacını da karşılamaktadır.

Çalışmada Trakya bölgesinin tarımsal yapısı, verimliliği ve gelişmişlik düzeyi incelenecektir.

Makalede FAO,TKB, TİK, DPT, DSI'nin veri tabanları kul-

lanılmış ve yayınlarından faydalanılmıştır.

GİRİŞ

Trakya, Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı olmakla birlikte, tarımsal potansiyel açısından önemli bir yere sahiptir. Bölge, 2005 verilerine göre Türkiye buğday üretiminin % 11,82'si, ayçiçeği üretiminin % 80,63'ü, pirinç üretiminin de % 56,83'ü karşılamaktadır(1,2). Bitkisel üretimde verimlilik açısından konuya yaklaşıldığında Trakya'da özellikle ayçiçeği, buğday ve çeltik veriminin dünya ortalamasından fazla, hatta bazı gelişmiş ülkeler düzeyinden de yüksek olduğu görülmektedir.

Trakya'da genotip özellikler açısından büyükbaş hayvan varlığında önemli ilerlemeler sağlanmıştır. 2005 yılı verilerine göre bölgede kültür ve kültür melez hayvan varlığının toplama oranı % 96 düzeyindedir (2). Bu nedenle bölgenin büyükbaş hayvan varlığı Türkiye genelinde damızlık materyal olarak da değerlendirilmektedir.

İllerin gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı'nca 2003 yılında yapılan 'İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması' çalışmasında 58 kriterin bileşkesi kullanılarak oluşturulan sıralamada Tekirdağ 7., Kırklareli 11. ve Edirne de 16. sırayı almıştır. Türkiye genelinde gelişmişlik sıralaması açısında iller 5 kategoride değerlendirildiğinde Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri 2. grupta yer almıştır (3).

1. TRAKYA'DA TARIMSAL YAPI

Trakya, Türkiye'nin Avrupa kıtasında kalan parçası olmakla birlikte, bu çalışmada, Trakya'nın yaklaşık olarak % 80'ini oluşturan Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerine ait bilgilere yer verilmiştir (4).

1.1.Nüfus

2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre Trakya'nın toplam nüfusu 1.354.658'dir. Nüfusun % 60,20'si şehirlerde, % 39,80'i ise kırsal alanda yaşamaktadır. Bölgenin nüfusu Türkiye nüfusunun yaklaşık % 2'sini oluşturmaktadır (5). Çizelge 1 incelendiğinde Trakya'da şehir nüfusu oranını Türkiye geneline göre daha düşük olduğu görülmektedir.

1.2.Arazi Varlığı ve Dağılımı

Trakya'nın çalışmaya konu olan illerinin toplam yüzölçümü 1.904.383 ha olup, Türkiye yüzölçümünün % 2,43'ünü oluşturmaktadır. Bu alanın % 54,76'sı tarım alanı, % 23,54'ü ormanlık alan, % 11,89'u tarım dışı alan, % 9,81'i ise çayır ve mera alanıdır (2).

Trakya genelinde tarım alanlarının toplama oranı Türkiye

ortalamasının üzerinde, diğer kriterler açısından ise ortalamanın altında kalmaktadır. Hayvancılık sektörü açısından konuya yaklaşıldığında bölgede çayır-mera alanlarının toplam arazi varlığındaki oranı % 10'un dahi altında kalmaktadır.

1.3.Tarım Alanlarının Dağılımı

Trakya'da mevcut arazi varlığının yarısından fazlası tarıma uygun olup, tarımsal üretimde değerlendirilmektedir. Tarım alanlarının % 96,46'sı tarla ziraatına ayrılmış durumdadır. Bağ, sebze ve meyve üretimi için ayrılan alan ise % 4'ün altında kalmaktadır (2).

Bölgenin tarım alanlarının Türkiye geneline oranı % 4,52'dir. Trakya'da bağ, sebze ve meyve alanları Tekirdağ'da daha fazla olmakla birlikte ye-

terli düzeyde değildir.

1.4.Tarım İşletmeleri

2001 Yılı Genel Tarım Sayımına göre Trakya genelinde toplam 86500 tarım işletmesi vardır. Bu işletmelerin Türkiye'ye oranı % 2,81'dir. Topraksız işletme sayısı ise 1271 adettir. Tarı sayımı kapsamında Trakya'da işlenen tarım alanlarının toplamı 850000 ha civarında olup, Türkiye tarım alanlarının % 4,61'ini oluşturmaktadır (6).

2001 yılı Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre tüm köyler ve nüfusu 25.000'den az olan il ve ilçe merkezlerinde tarımsal faaliyetle uğraşan 4.106.983 hane halkı ile yapılan anket çalışması neticesinde Türkiye'de yaklaşık olarak 18.4 milyon ha tarım alanının olduğu belirlenmiştir. Trakya genelinde işletmelerin ortalama arazi varlığı 99,74 da

Çizelge 1: Trakya'da Nüfus ve Dağılımı

İller	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Oranı (%)	Köy Nüfusu	Oranı (%)
Edirne	402606	230908	57.35	171698	42.65
Kırklareli	328461	189202	57.60	139259	42.40
Tekirdağ	623591	395377	63.40	228214	36.60
TOPLAM	1354658	815487	60.20	539171	39.80
TÜRKİYE	67803927	44006274	64.90	23797653	35.10

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları,2005.
www.tuik.gov.tr

Çizelge 2: Trakya'nın Yüzölçümü ve Dağılımı (2005)

Arazi Dağılımı	Edirne (ha)	Kırklareli (ha)	Tekirdağ (ha)	Toplam (ha)	Oranı (%)	Türkiye (000 ha)	Oranı (%)
Tarım Alanı	380262	268311	394307	1042880	54.76	26590	34,09
Ormanlık Alan	104228	239350	104762	448340	23.54	20703	26,54
Çayır-Mera Alanı	81279	73853	31630	186762	9.81	14616	18,74
Tarım Dışı Alan	61826	73486	91089	226401	11.89	16091	20,63
Toplam Alan	627595	655000	621788	1904383	100.00	78000	100.00

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları,2005.

TKB, 'Tarımsal Veriler',TKB,Strateji Geliştirme Başkanlığı,Ankara,2006.

Çizelge 3: Trakya Tarım Alanlarının Dağılımı

Arazi Dağılımı	Edirne (ha)	Kırklareli(ha)	Tekirdağ (ha)	Toplam (ha)	Oranı (%)	Türkiye(000ha)	Oranı (%)
Tarla Arazisi	366778	262379	376784	1005941	96.46	23063	86,74
Bağ Arazisi	1817	487	6723	9027	0.87	520	1,96
Sebze Arazisi	11319	4822	8730	24871	2.38	805	3,03
Meyve Arazisi(Zeytin dahil)	348	623	2070	3041	0.29	2202	8,27
Toplam Tarım Alanı	380262	268311	394307	1042880	100.00	26590	100.00

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005. TKB, 'Tarımsal Veriler', TKB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2006.

Çizelge 4: Trakya'da Tarım İşletmelerine Ait Bilgiler (2001)

Kriterlere	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ	Toplam	Türkiye	Trakya/Türkiye (%)
İşletme Say.	38078	20345	28077	86500	3076650	2.81
Topraksız İşl.Say.	956	264	51	1271	54523	2.33
Topraklı İşl.Say.	37122	20081	28026	85229	3022127	2.82
Arazi Varlığı (da)	3630484	1940339	2929595	8500418	184348223	4.61
Ort.İşl.Büy. (da)	97.80	96.63	104.53	99.74	61.00	1.64
Parça Sayısı	222481	139513	193859	555853	12323405	4.51
Ort. Parça Sayısı	5.99	6.95	6.92	6.52	4.08	1.60
Ort.Parça Büy.(da)	16.32	13.91	15.11	15.29	14.96	1.02

Kaynak: TİK, '2001 Yılı Genel Tarım Sayımı, Yayın No:2898,Ankara,2004.

olup Türkiye ortalamasından (61 da)% 64 daha fazla büyüklüğe sahiptir. İşletme başına ortalama parça sayısı ise 6,52 olup, Türkiye ortalamasından (4,08) yüksektir (6).

1.5.Sulama Durumu

2005 Yılı Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Tarım İl Müdürlükleri verilerine göre bölgede toplam tarım alanı 1042880 ha, sulanan alan varlığı ise 144080 ha'dır.

Bölgede tarım alanlarının % 13.82'si sulanabilmektedir. Sulama kaynaklarını ise DSİ ve Köy Hizmetlerince yaptırılan sulama göletleri ile halk sulamaları oluşturmaktadır (2).

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de sulanan arazi varlığı 4,9 milyon ha olup toplam tarım alanlarının % 18,43'ü sulanabilmektedir(7). Bununla birlikte

sulanan arazi oranı Trakya'da Türkiye geneline göre daha düşüktür.

1.6.Alet-Ekipman Varlığı

Bölgede 2005 yılı verilerine göre toplam traktör sayısı 57875 olup Türkiye'deki traktör varlığının (1043972) % 5,54'ünü oluşturmaktadır. Trakya'da traktör başına düşen tarım alanı ise 180,16 dekadır. Bu miktar Türkiye geneline göre (254,70 da) daha düşüktür(1,2).

2.TARIMSAL ÜRETİM

2.1.Bitkisel Üretim

Trakya genelinde buğday ve ayçiçeği tarımı toplam tarım alanlarının % 81,90'ını oluşturmaktadır. 2005 verilerine göre Türkiye buğday üretiminin %

Çizelge 5: Trakya'da Sulanan Alan Varlığı (2005)

İller	Sulanan Alan (ha)
Edirne	76181
Kırklareli	45229
Tekirdağ	22670
TOPLAM	144080
Tarım Alan.Or.[%]	13.82

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005. www.dsi.gov.tr/topraksu.htm

Çizelge 6: Trakya'da Alet-Ekipman Varlığı (2005)

Alet-Makine Varlığı	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ	Toplam
Traktör	23366	14057	20452	57875
Biçerdöver	563	461	1053	2077
Mibzer	17434	7594	26187	51215
Mısır Silaj Makinası	190	152	138	480

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005. TKB, 'Tarımsal Veriler', TKB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2006.

11,82'si, ayçiçeği üretiminin % 80,63'ü, pirinç üretiminin de % 56,83'ü Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde üretilmektedir (1,2). Bu ürünlerden çeltiğin Edirne'de ekim alanı Türkiye'deki ekim alanlarının % 51,20'sini oluşturmaktadır (1,2).

Trakya genelinde buğday, ayçiçeği, çeltik, arpa, şekerpancarı, danelik mısır, kuru soğan üretimi ile bağcılık önemli gelir kaynaklarıdır. 2000/467 sayılı 'Hayvancılığın Desteklenme-

si Kararnamesi' kapsamında özellikle silajlık mısır başta olmak üzere, kışlık ve yazlık fiğ, yonca ve tritikale üretiminde önemli mesafeler alınmıştır.

2.2.Bitkisel Üretimde Verimlilik

Trakya'da üretilen buğday, ayçiçeği, çeltik, arpa, dane mısır ve şekerpancarının tarımsal üretim değerinde büyük payı bulunmaktadır. Bu ürünlere ait 2004 yılı verim değerlerinin ta-

mamı Türkiye ortalamasından yüksektir. Bölgede 2005 yılında elde edilen verim değerleri ise 2004 yılına oranla daha fazladır.

2004 yılı verilerine göre Türkiye'nin buğday, arpa ve şekerpancarında birim alana verim değerleri dünya ortalamasının altında kalmıştır. Ayçiçeği, çeltik ve mısırdaki ise verim dünya ortalamasının üzerindedir (8).

Bazı Avrupa ülkelerinde ise 2004 yılı verilerine göre buğdayda dekar başına verim Fransa'da 758 kg, Almanya'da 817 kg, Yunanistan'da 242 kg, İtalya'da 376 kg, İspanya'da 330 kg, İngiltere'de 777 kg'dır. Ayçiçeğinde verim değerleri Fransa'da 238 kg, Almanya'da 222 kg, Yunanistan'da 200 kg, İtalya'da 221 kg, İspanya'da 105 kg ola-

Çizelge 7: Trakya'da Başlıca Tarım Ürünleri Ekim Alanı (ha)

Önemli Ürünler	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ	Toplam
Buğday	202884	140300	197509	540693
Ayçiçeği	106500	66500	140473	313473
Çeltik	35842	-	1860	37702
Arpa	9090	18760	23500	51350
Mısır (hasıl+dane)	7538	4462	5570	17570
Şekerpancarı	1585	1110	656	3351

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005.

Çizelge 8: Trakya'da ve Türkiye'de Bazı Ürünlerde Verim Değerleri (kg/da)

Ürünler	Edirne		Kırklareli		Tekirdağ		Türkiye	Dünya
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2004
Buğday	398	452	404	425	530	520	226	329
Ayçiçeği	200	241	193	220	215	259	164	123
Çeltik (pirinç değeri)	478	499	-	-	470	468	471	241
Arpa	383	388	435	457	488	447	250	269
Mısır (dane)	823	823	757	795	654	713	526	492
Şekerpancarı	5857	5990	5039	4.940	6755	6404	4287	4521

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005. TKB, 'Tarımsal Veriler', TKB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2006. WWW. fao.org

rak gerçekleşmiştir. Çeltikte dekara verim değerleri Fransa'da 571 kg, Yunanistan'da 708 kg, Macaristan'da 455 kg, İtalya'da 651 kg, Portekizde 583 kg, İspanya'da ise 741 kg'dır. Şekerpancarında birim alana (da) verim değerleri Fransa'da 7914 kg, Almanya'da 6166 kg, İtalya'da 4560 kg, İspanya'da 6844 kg'dır. Dane mısırdada ise bu değerler Fransa'da 898 kg, Almanya'da 910 kg, Yunanistan'da 1003 kg, İtalya'da 950 kg, İspanya'da 990 kg, Belçika'da 1222 kg'dır(8).

2.3.DGD Çalışmaları

2000 yılında bu yana uygulanmakta olan DGD ve ÇKS çalışmaları sonucunda Trakya genelinde 92580 çiftçi ve 7584287 da alan kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan alan toplam tarım alanının % 72,72'sini oluşturmaktadır (2).

2004 yılı verilerine göre Türkiye'de 2750000 çiftçi ve yaklaşık olarak da 16700000 ha alan Doğrudan Gelir Desteği ve Çiftçi Kayıt Sistemi Projesi çerçevesinde kayıt altına alınmıştır (9). Bu verilere göre Türkiye'de ÇKS'ye kayıtlı çiftçi sayısının yaklaşık olarak % 3,37'si, kayıtlı alanın ise % 4,54'ü Trakya'ya aittir.

2.4. Ayçiçeği Prim Desteklemesi Çalışmaları

2000 Yılından bu yana Tarım Bakanlığınca yağlı tohumlar üretimini artırmak amacıyla prim desteklemesi uygulanmaktadır. Bu amaçla 2004 yılı ürünü ayçiçeğine 2005 yılında (kg başına 0,135 YKR) toplam

Çizelge 9: Trakya'da DGD Çalışmaları

İller	Çiftçi Sayısı	Kayıtlı Alan (da)
Edirne	38099	2.674.949
Kırklareli	21977	1.787.456
Tekirdağ	32504	3.121.882
TOPLAM	92580	7.584.287

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005.

Çizelge 10: Trakya'da Ayçiçeği Destekleme Primi Çalışmaları (2004)

İller	Çiftçi Sayısı	Hakedişe Esas Miktarı (kg)
Edirne	20472	180.155.207
Kırklareli	13757	153.022.515
Tekirdağ	22739	294.154.728
TOPLAM	56968	627.332.450

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005.

106,4 milyon YTL destekleme ödemesi yapılmıştır. Bu değer toplam yağlı tohumlar üretimine verilen destekleme tutarının % 16,94'ünü oluşturmaktadır(10).

Yağlı tohumlar üretimini destekleme çalışmaları kapsamında 2004 yılı ayçiçeği ürünü için 56968 çiftçiye yaklaşık ola-

rak 627332 ton ürün için hak ediş belgesi hazırlanmıştır (2). 2005 yılında Trakya genelinde ayçiçeği üretiminin 765998 ton olduğu dikkate alındığında yapılan destekleme ödemesinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.5.Hayvan Varlığı

Trakya genelinde sığır varlığı

Çizelge 11: Trakya'da Büyükbaş Hayvan Varlığı (2005)

İller	Kültür	Kültür Melezi	Yerli	Toplam
Edirne	67851	63955	7891	139697
Kırklareli	71153	20966	2827	94946
Tekirdağ	69510	57330	738	127578
TOPLAM	208514	142251	11456	362221
Türkiye	2109393	4395090	3564863	10069346

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005. TKB, 'Tarımsal Veriler', TKB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2006.

Çizelge 12: Trakya'da Küçükbaş Hayvan Varlığı (2005)

İller	Koyun	Keçi	Toplam
Edirne	182834	39565	222399
Kırklareli	176326	51687	228013
Tekirdağ	117215	44252	161467
TOPLAM	476375	135504	611879
Türkiye	25201155	6609907	31811062

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005. TKB, 'Tarımsal Veriler', TKB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2006.

362221 olup Türkiye'ye oranı % 3,60'dır (1,2). Bölgede kültür ve kültür melezi sığır varlığının toplama oranı % 96,84'tür. Diğer bir ifade ile hayvan popülasyonunun genetik yapısı oldukça iyi düzeydedir. Zira Türkiye genelinde toplam sığır varlığının % 20,95'i kültür, % 43,65'i kültür melezi ve % 35,40'ı ise yerli hayvandır.

Trakya genelinde sığır varlığının genotip yapısının kültür ve kültür melezine yakın olması nedeniyle bölge hayvanları Türkiye'nin diğer bölgelerinde damızlık materyali olarak da kullanılmaktadır.

Bölgede küçükbaş hayvan varlığı 611879 adet olup, bunun % 77,85'ini koyun varlığı oluşturmaktadır. Küçükbaş hayvan varlığının Türkiye'ye oranı ise % 2,43'tür (1,2). Ancak son yıllarda küçükbaş hayvan varlığında Türkiye genelinde olduğu gibi önemli düşüşler gözlenmektedir.

2.6.Hayvansal Üretim

Trakya genelinde toplam kırmızı et üretimi 14906 ton, süt üretimi 875967 ton, bal üretimi

Çizelge 13: Trakya'da Hayvansal Üretim

İller	Et (ton)	Süt (ton)	Bal (ton)
Edirne	3895	319176	782
Kırklareli	2620	202418	489
Tekirdağ	8391	354373	626
TOPLAM	149068	75967	1897

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005

ise 1897 ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise süt üretimi 10679407 ton, et üretimi ise 447153 ton olarak gerçekleşmiştir. Trakya'da üretilen et Türkiye üretiminin % 3,33'ünü, sütün de % 8,20'sini karşılamaktadır (1,2).

2.7.Hayvansal Üretimde Verimlilik

Türkiye'de 2001 yılında süt sığırlarında verim 1669 kg iken bu değer AB'nde 5903 kg düzeyindedir (11).Süt verim değeri 2004 yılı verilerine göre ise sığırlarda süt verimi 1971 kg'dır (1). Bölgede süt verimi ise kültür hayvanlarında 5000-6000 kg, kültür melezinde 3500 kg-4500 kg, yerlilerde ise 1100-1700 kg aralığında değişim göstermektedir.

3. TARIMDA ÖRGÜTLENME

Trakya'da ziraat odaları, ta-

rım kredi kooperatifleri ve yağlı tohumlar tarım satış kooperatifleri tarımsal örgütlenme açısından önemli konumdadırlar.

Bölgede, Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine 32676, Sulama Kooperatifine 19158, Su Ürünleri Kooperatifine 1369, Pancar Ekicileri Kooperatifine 90412 olmak üzere toplam 143615 üye bulunmaktadır.

4.GİRDİ KULLANIMI

Trakya'da tarımsal üretimde kullanılan pestisit miktarı 2005 yılında 1207 ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde ise 2004 yılı itibariyle pestisit kullanımı 35000 ton civarında seyretmiştir (1,2). Bitkisel üretimde Trakya genelinde 342428 ton kimyevi gübre kullanılmıştır. Bu değer Türkiye gübre tüketiminin (3157574 ton) % 10,85'ini

Çizelge 14:Trakya'da Çiftçilerin Tarımsal Kooperatiflere Üyelik Durumları (2005) İller Tarımsal Kalkınma Koop. Sulama Kooperatifi Su Ürünleri Koop. Pancar Ekicileri Koop.

İller	Tarımsal Kalkınma Koop.		Sulama K Kooperatifi		Su Ürünleri Kooperatifleri		Pancar Ekicileri Koop.
	Adet	Üye Say.	Adet	Üye Say.	Adet	Üye Say.	Üye Say.
Edirne	101	13040	81	12047	12	866	90412
Kırklareli	92	12520	31	4790	3	173	
Tekirdağ	87	7116	26	232	7	330	
TOPLAM	280	32676	138	19158	22	1369	
Türkiye	6874	749411	2354	277918	485	24654	
Bölge/Türkiye (%)	4,07	4,36	5,86	6,89	4,54	5,55	5,52

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları,2005. www.tugem.gov.tr

Çizelge 15: Trakya'da Tarımsal Girdi Kullanımı, İlaç Kullanımı (gr/da) Gübre Kullanımı (kg/da)

	İlaç Kullanımı (gr/da)	Gübre Kullanımı (kg/da)
Edirne	191,7	33,070
Kırklareli	104,7	26,190
Tekirdağ	49,9	37,12
Türkiye	131,6	11,880

Kaynak: TKB, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İl Müdürlükleri Tarım Raporları, 2005. karşılamaktadır.

Edirne ilinde (diğer illere oranla) birim alanda gübre ve ilaç kullanımındaki farklılığının temel nedeni bu ilde buğday ve ayçiçeğiyle birlikte yaklaşık olarak 35850 ha alanda çeltik üretiminin yapılmasıdır. Ancak Kırklareli ve Tekirdağ'da birim alanda pestisit kullanımı Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Bölgede birim alanda gübre kullanımı ise Türkiye ortalamasının yaklaşık olarak 3 katıdır.

5.BÖLGE İLLERİNİN GELİŞMİŞLİK DÜZEYLERİ

Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 2003 yılında yapılan 'İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması' çalışmasından derlenen özet bilgiler çizelgeler halinde verilmiştir. Ekonomik ve sosyal yapıları temsil eden 58 değişkenin ortak bileşkesi dikkate alınarak yapılan hesaplamalara oluşturulan Çizelge ...'ye göre illerin sıralaması şöyledir:

İllerin gelişmişlik durumları 5 kategoride incelendiğinde Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinin 2. grupta yer aldığı görülmektedir. Yapılan sıralamada 1. grupta 5 il, 2.grupta 20 il, 3. grupta 21 il, 4. grupta 19 il, 5.

grupta ise 16 il yer almıştır (3).

Bölge illeri arasında sağlık sektöründe Edirne, imalat sanayinde Tekirdağ, eğitim konusunda ise Kırklareli ilk sırayı almıştır.

İstihdam, nüfus, eğitim, sağlık, tarım ve GSYİH kriterleri açısından Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerine ait verilen Çizelge 18'de verilmiştir. Hazırlanan tablo sonunda konular bazında önemli görülen noktalar vurgulanmaya çalışılmıştır.

İstihdam: Edirne ilinde tarımda istihdam oranı Türkiye ortalamasının da üzerinde bulunmuştur (%49,60). Tekirdağ ilinde sanayide istihdam edilen nüfus oranı Türkiye ortalamasının yaklaşık olarak iki katıdır.

Çizelge 16: Trakya'daki İllerin Gelişmişlik Sıralaması

İller	Sırası	Endeks
Tekirdağ	7	1,05893
Kırklareli	11	0,86287
Edirne	16	0,56234

Kaynak: www.dpt.gov.tr

Çizelge 17: Trakya'daki İllerin Gelişmişlik Sıralaması

İller	Gelişmişlik Sıralaması		
	Sağlık Sektörü	İmalat Sanayi	Eğitim
Edirne	7	30	12
Kırklareli	15	14	7
Tekirdağ	35	5	8

Kaynak: www.dpt.gov.tr

Nüfus: Edirne ve Kırklareli'nde şehirleşme düzeyi Türkiye oranının altındadır. Yıllık nüfus artışı Edirne'de negatiftir. Bölgede ortalama hane halkı büyüklüğü Türkiye ortalamasından (4,50) düşüktür.

Eğitim: Bölgede kur-yazar oranı, ilkokullar ve Liseler okullaşma oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Sağlık: Kırklareli ve Tekirdağ'da 10000 kişiye düşen doktor ve diş hekimi sayısı Türkiye ortalamasının altındadır.

Tarım: Bölgede 2000 yılı verilerine göre kırsal nüfus başına düşen ortalama gelir Edirne'de Türkiye geneline oranla % 56,05, Kırklareli'nde % 44,31, Tekirdağ'da ise % 30,96 daha fazladır. Aynı yıl itibarıyla üç il Türkiye'nin tarımsal üretim değerinden % 3,23 pay almıştır.

GSYİH: Yine 2000 yılı verilerine göre üç ilin Türkiye GSYİH'indeki payı % 2,52 olmuştur. Aynı dönemde Kırklareli'nde kişi başına GSYİH Türkiye ortalamasının % 49,16,

Çizelge 18: Bazı Kriterlere Göre Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerine Ait Verilerin Türkiye İle Karşılaştırılması

İ İstihdam	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ	Türkiye
Tarım İş Kolu/İstihdam (%)	49,60	48,20	38,77	48,38
Sanayi İş Kolu/İstihdam (%)	9,01	17,81	26,22	13,35
Ticaret İş Kolu / İstihdam (%)	8,42	7,46	8,57	9,67
Mali Konular İş Kolu / İstihdam (%)	2,07	1,64	2,12	3,11
Nüfus				
Nüfus	402606	328461	623591	67803927
Şehirleşme	57,35	57,60	63,40	64,90
Yıllık Nüfus Artışı (0/00)	-0,49	5,94	28,52	18,29
Ort. Hane Halkı Büyüklüğü	3,73	3,66	3,79	4,50
Eğitim				
Okur-Yazar Oranı (%)	88,89	92,88	93,01	87,30
İlkokullar Okullaşma Oranı (%)	101,90	103,22	104,72	98,01
Liseler Okullaşma Oranı (%)	44,34	47,61	38,62	36,92
Sağlık				
10000 Kişiye Düşen Hekim Sayısı	19,50	9,07	9,53	12,70
10000 Kişiye Düşen Diş Hekimi Say.	2,38	1,89	0,37	2,22
10000 Kişiye Düşen Eczane Sayısı	3,20	3,53	3,08	2,94
10000 Kişiye Düşen Yatak Sayısı	30,95	21,092	16,74	23,04
Tarım				
2000 Yılında Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Üretim Değeri (YTL)	1754	1622	1472	1124
2000 Yılında Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye'ye Oranı (%)	1,13	0,84	1,26	100
GSYİH				
2000 Yılında GSYİH Payı (%)	0,73	0,72	1,07	100
2000 Yılında Fert Başına GSYİH (YTL)	2271	2740	2134	1837

Kaynak: Başbakanlık DPT,2003, 'İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması',

Edirne'de % 23,63, Tekirdağ'da ise % 16,17 yüksek bulunmuştur.

SONUÇ

Türkiye'nin Avrupa'da kalan kısmını oluşturan Trakya'da tarımsal yapı, verimlilik ve tarımsal örgütlülük düzeyi ülke geneline oranla tarımsal üretime daha elverişlidir. Bölge, işletme başına düşen arazi, miktarı ve girdi kullanım düzeyi açısından, Türkiye'ye oranla daha verimli üretim yapabilmek için uygun şartlara sahiptir. Bunu doğal sonucu olarak da bölgede tarımsal verimlilik değerleri Türkiye'ye oranla, hatta bazı gelişmiş ülkelerden bile daha yük-

sektir.

Bölgede nüfusun önemli bir kısmı geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarımda kişi başına tarımsal üretim değeri ve fert başına GSYİH değerleri Türkiye ortalamasından yüksektir. Ancak tarımda gelişen şartlara uygun yapısal değişikliklerin sağlanması uzun zaman isteyen bir süreçtir.

Trakya'da tarımsal arazi varlığının Türkiye'ye oranla daha yüksek olmasına rağmen sulanan arazi varlığı ve sulu tarım için uygun üretim desenine ulaşılamamıştır. Su kaynaklarının daha verimli kullanılması ve üretim deseninin işletme ve ül-

ke ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi halinde mevcut potansiyelden daha yüksek oranda faydalanmak mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- (1) TKB,2006a, 'Tarımsal Veriler',TKB,Strateji Geliştirme Başkanlığı,Ankara.
- (2) TKB,2005,TKB Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İl Müdürlükleri 2005 Yılı Tarım Raporları.
- (3) DPT,www.dpt.gov.tr
- (4) TÜİK,www.tuik.gov.tr
- (5) TÜİK,1991.'1990 Genel Hüfus Sayımı İdari Bölünüş',DİE Yayın No:1457,Ankara.
- (6) TÜİK,2004. DİE. Genel Tarım Sayımı Koy Genel Bulgileri, DİE Yayın No:2898, Ankara.
- (7) DSI, www.dsi.gov.tr/topraksu.htm
- (8) FAO,www.fao.org
- (9) TÜGEM,www.tugem.gov.tr/tugem-web/dgdvecks.html
- (10)TKB 2006b,TKB 2005 Yılı Faaliyetleri,Ankara.
- (11) AERI,www.aeri.org.tr